

**Mnenje Svetovalnega odbora za poklicno usposabljanje,
naslovljeno na Evropsko komisijo,
o skupni viziji za kakovostna in učinkovita vajeništva in učenje ob delu**

2. december 2016

1) Uvod

Vajeništva in druge oblike učenja ob delu so odskočna deska za zaposlitev in aktivno državljanstvo; povečujejo posameznikovo zaposljivost in zaposlitvene možnosti s pridobivanjem znanj in spretnosti ter kompetenc, ki so potrebni na trgu dela, ter podpirajo osebni razvoj. Za države članice z dobro razvitimi sistemi vajeništva v okviru poklicnega izobraževanja in usposabljanja, ki jih podpirajo dejavniki, kot so močna gospodarska in industrijska struktura ter dobro usklajene strukture izobraževanja in usposabljanja ter trga dela, sta običajno značilni nizka stopnja brezposelnosti mladih in visoka stopnja gospodarske konkurenčnosti. Ključni element vajeništva in učenja ob delu je deljena odgovornost.

Svet je leta 2012 sprejel priporočilo o vzpostavitvi jamstva za mlade¹, s katerim bi vsem mladim do 25. leta starosti zagotovili kakovostno ponudbo za zaposlitev, nadaljnje izobraževanje, vajeništvo ali pripravništvo v štirih mesecih po končanem formalnem izobraževanju ali ko postanejo brezposelni. Kot je predsednik Juncker navedel v svojem govoru o stanju v Uniji leta 2016, je zdaj devet milijonov mladih prejelo ponudbo, ki je vključevala enega od teh štirih elementov. Poleg tega je s pobudo za zaposlovanje mladih, tj. finančnimi sredstvi v višini 6,4 milijarde EUR, prvič doslej zagotovljena neposredna ciljno usmerjena podpora za mlade, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo ter živijo v regijah, ki se spopadajo z visoko stopnjo brezposelnosti mladih.

Julija 2013 je bila vzpostavljena evropska koalicija za vajeništva, s katero so se Evropska komisija, države članice in evropski socialni partnerji zavezali, da bodo izboljšali kakovost, ponudbo in privlačnost vajeništev. Tej pobudi so se pridružile tudi EFTA in države kandidatke. To usklajeno delovanje je skupaj z izboljšanimi makroekonomskimi pogoji in strukturnimi reformami prispevalo k zmanjšanju brezposelnosti mladih v EU za 1,4 milijona oseb od začetka izvajanja pobude za zaposlovanje mladih.²

Evropski socialni partnerji so maja 2016 končali svoje projekte v zvezi s predlogom za evropski okvir kakovost za vajeništva³ in stroškovno učinkovitostjo programov vajeništva⁴ ter se dogovorili o skupni izjavi z naslovom **Towards a Shared Vision of Apprenticeships** (Za skupno vizijo vajeništev)⁵. Skupna izjava vsebuje zahtevo po tristranskemu mnenju delodajalcev, sindikatov in držav članic glede spodbujanja kakovosti in stroškovne učinkovitosti vajeništev v Evropi. To bo podlaga za naslednje korake evropske koalicije za vajeništva in bo prispevalo k izvajanju srednjeročnih ciljev, določenih leta 2015 v Rigi, glede **spodbujanja učenja ob delu s posebnim poudarkom na vajeništvu**⁶.

Namen novega programa znanj in spretnosti za Evropo⁷, ki ga je Komisija začela izvajati 10. junija, je zagotoviti, da bi ljudje že zgodaj in vse življenje razvijali raznovrstna znanja in spretnosti ter s tem povečevali svoje zaposlitvene možnosti, polno udeležbo v družbi in konkurenčnost ter spodbujali rast. Kot je poudarjeno v novem programu znanj in spretnosti, dobro delujoča vajeništva in druge oblike učenja ob delu olajšujejo prehod iz šolskega v delovno okolje s povečevanjem zaposljivosti učečih se posameznikov, pri čemer pridobijo znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo na trgu dela. Vajeništva zagotavljajo koristi tudi za podjetja in širšo družbo.

Dne 14. septembra je bil objavljen vmesni pregled večletnega finančnega okvira EU, ki je vključeval

¹ [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013H0426(01)&from=EN)

² Sporočilo: Jamstvo za mlade in pobuda za zaposlovanje mladih: po treh letih izvajanja, COM (2016) 646 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?qid=1477901398883&uri=CELEX:52016DC0646>

³ <https://www.etuc.org/publications/european-quality-framework-apprenticeships#.V8ku3-nynor>

⁴ <https://www.buinessseurope.eu/publications/cost-effectiveness-apprenticeship-schemes-making-case-apprenticeships>

⁵ https://www.buinessseurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/apprenticeship_joint_statement_30may.pdf

⁶ http://ec.europa.eu/education/policy/vocational-policy/doc/2015-riga-conclusions_en.pdf

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=SL>

predlog, da se za pobudo za zaposlovanje mladih za obdobje 2017–2020 dodelijo dodatna sredstva v višini 1 milijarde EUR. Voditelji držav ali vlad držav EU-27 so na srečanju 16. septembra razpravljali tudi o potrebi po nadaljnjih ukrepih za zmanjšanje brezposelnosti mladih; o tem vprašanju so znova razpravljali na zasedanju Evropskega sveta 1. decembra 2016.

Evropska komisija je 25. oktobra 2016 objavila svoj delovni program za leto 2017, ki temelji na programu znanj in spretnosti ter si prizadeva za opis pobud, katerih cilj je obravnavanje posodobitve izobraževanja, izboljšanje kakovosti vajeništev, tudi s predlogom za okvir kakovosti za vajeništva, nadaljnji razvoj mobilnosti vajencev in spremljanje napredka mladih na trgu dela po končanem akademskem ali poklicnem usposabljanju.

Z vidika teh razvojnih sprememb bi morale to mnenje prispevati k oblikovanju politik in ukrepov EU ter nacionalnih politik in ukrepov za nadaljnji razvoj in krepitev zagotavljanja, kakovosti in učinkovitosti vajeništev v vsej Evropi.

2) Cilji

Okrepitev reform in izvajanja za kakovostna ter učinkovita vajeništva in učenje ob delu

Kljub prizadevanju vlad, socialnih partnerjev in drugih zainteresiranih strani je še vedno pereča potreba po okrepitvi reform ter pospešitvi učinkovitega zagotavljanja kakovostnih in učinkovitih **vajeništev**. Ponudba in kakovost vajeništev še vedno pogosto nista zadostni, mladi, njihovi starši in širša družba pa poklicno izobraževanje in usposabljanje ter vajeništvo pogosto obravnavajo kot drugo izbiro. Nadaljnji napredek bi bilo treba doseči tudi pri pripravi nove evropske strategije izobraževanja in usposabljanja ter naslednjega večletnega finančnega okvira po letu 2020.

Izboljšanje usklajevanja ukrepov različnih zainteresiranih strani in podpore zanje

Kljub prizadevanjem, uresničnim prek evropske koalicije za vajeništva, ter raznim pobudam in ukrepom, na lokalni, regionalni, nacionalni, evropski in mednarodni ravni ter v okviru sektorjev je še vedno treba nujno okrepiti izmenjavo znanja, mrežno povezovanje in sodelovanje, vključno s povečanjem preglednosti kakovosti in ponudbe vajeništev.

3) SKUPNA VIZIJA

V tem mnenju so izpostavljena področja, na katerih so potrebni nadaljnji ukrepi za doseganje *skupne vizije za kakovostna in učinkovita vajeništva in učenje ob delu*.

Svetovalni odbor za poklicno usposabljanje poziva Komisijo, naj pripravi predlog v zvezi z naslednjimi dejavnostmi:

- i. nadaljnje spremljanje njene namere za pripravo predloga za okvir kakovosti za vajeništva, kot je objavljena v delovnem programu Komisije za leto 2017, ob upoštevanju tega mnenja;
- ii. na podlagi dokazov in raziskav⁸ nadaljnji razvoj evropske koalicije za vajeništva ter soočanje z izzivi, kot so sodelovanje delodajalcev in stroškovna učinkovitost, digitalizacija, vključevanje migrantov, inovacije, podjetništvo ter višje poklicno izobraževanje in usposabljanje, kot je ustrezno;⁹
- iii. razvoj sklopa podpornih storitev za izmenjavo znanja¹⁰, mrežno povezovanje in sodelovanje za pomoč, kjer je to potrebno, pri reformah na področju vajeništva in učenja ob delu na

⁸ Zlasti študija Evropske komisije z naslovom *European Alliance for Apprenticeships – Assessment of progress and planning the future* (Evropska koalicija za vajeništva – ocena napredka in načrti za prihodnost) in študije Evropskega centra za razvoj poklicnega usposabljanja o vajeništvu (čeznacionalni pregled vajeništev v Evropi, tematski pregledi vajeništev po državah, upravljanje in financiranje vajeništva itd.; glej tudi <http://www.cedefop.europa.eu/sl/events-and-projects/projects/apprenticeships-work-based-learning>).

⁹ Na podlagi sklepov iz Rige in priporočil iz študije z naslovom [Study on higher Vocational Education and Training in the EU](http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sl&pubId=7893&type=2&furtherPubs=yes) (Študija o višjem poklicnem izobraževanju in usposabljanju v EU), COM 2016; <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=sl&pubId=7893&type=2&furtherPubs=yes>.

¹⁰ Vključno s podporo za učinkovito uporabo obstoječih orodij (npr. zbirka digitalnih orodij, zbirka orodij MOD, nabor orodij za učenje ob delu).

nacionalni ravni, vključno z omogočanjem strokovnega svetovanja, primerjalnega učenja¹¹, povezovanja in sodelovanja med državami, socialnimi partnerji in drugimi zainteresiranimi stranmi v skladu z zdajšnjimi okviri politike EU in sklepi iz Rige. Hkrati s temi dejavnostmi bi se lahko organizirali tudi obiski strokovnjakov po državah;

- iv. nadaljnje spremljanje reform na področju vajeništva in učenja ob delu ter zagotavljanje tesne povezave med evropsko koalicijo za vajeništva in povezanimi evropskimi pobudami, kot so sklepi iz Rige, jamstvo za mlade, pobuda za zaposlovanje mladih in druge ustrezne pobude v okviru programa znanj in spretnosti EU;
- v. povečanje privlačnosti in ugleda poklicnega izobraževanja in usposabljanja ter vajeništev z zasnovo visokokakovostnih vajeništev in spodbujanjem njihovih koristi za učeče se posameznike, podjetja in družbo z rednim izvajanjem pobud za vključevanje vseh zadevnih zainteresiranih strani na ravni EU, na nacionalni, regionalni in lokalni ravni (npr. evropski teden poklicnih znanj in spretnosti);
- vi. okrepitev sodelovanja na področju politik in ukrepov, povezanih z vajeništvom, med evropskimi institucijami in agencijami (Cedefop in ETF) ter mednarodnimi organizacijami in mrežami (npr. UNESCO, OECD, MOD, EuroSkills/WorldSkill, Svetovna banka, Global Apprenticeships Network);
- vii. proučitev možnosti finančne podpore EU za programe izmenjave na področju vajeništva/učenja ob delu s tretjimi državami.

Države članice in socialni partnerji morajo nadaljevati delo, povezano z naslednjimi vprašanji:

- viii. vključevanje akterjev za konkretne ukrepe na državni, regionalni in lokalni ravni. To vključuje olajšanje sklepanja „**nacionalnih partnerstev na področju vajeništva in učenja ob delu**“, ki temeljijo na povpraševanju in vključujejo vse ustrezne nosilce odločanja, kot so ministrstva, socialni partnerji, ponudniki izobraževanja in usposabljanja ter posredniški organi (gospodarske, industrijske in obrtne zbornice, strokovne in sektorske organizacije), in druge zainteresirane strani;
- ix. doseganje nadaljnjega napredka pri vzpostavljanju ustreznega **okvira** z jasno opredeljenimi in izvršljivimi odgovornostmi, pravicami in obveznostmi vsake vključene strani, vključno z aktivno udeležbo socialnih partnerjev.¹² Zagotavljanje podpore za vzpostavitev **prehodnih izobraževalnih poti**, vključno s priznavanjem kvalifikacij, med izobraževalnimi sektorji in zlasti za vajence na višji sekundarni stopnji za nadaljevanje njihovega izobraževanja na terciarni ravni;
- x. zagotavljanje ustreznih podpornih struktur in ukrepov, tako finančnih kot nefinančnih, in kjer je to ustrezno, pristopa delitve stroškov med podjetji in javnimi organi za sodelovanje podjetij, zlasti malih in srednje velikih podjetij (MSP), pri zagotavljanju kakovostnih in učinkovitih vajeništev;
- xi. spodbujanje razvoja partnerstev med in s socialnimi partnerji ter drugimi ustreznimi zainteresiranimi stranmi, da se zagotovijo strukturiran in stalen dialog ter pregledno upravljanje načrtovanja, zagotavljanje kakovosti, izvajanje in ocenjevanje vajeništev in učenja ob delu, in sicer v skladu z nacionalnim okvirom;
- xii. vključevanje sektorjev, pri čemer se pridružijo sektorski socialni partnerji in organizacije, v skladu z nacionalnimi prednostnimi nalogami;
- xiii. povečanje kakovosti poučevanja v poklicnem izobraževanju in usposabljanju ter usposabljanja v-podjetjih (in sodelovanja na teh področjih);
- xiv. vključitev možnosti mobilnosti učečih se posameznikov v okviru programov vajeništev za doseganje višjih stopenj mobilnosti vajencev v vsej Evropi, kar dopolnjujeta finančna in

¹¹ http://www.pesboard.eu/EN/pesboard/Benchlearning/benchlearning_node.html

¹² Kot je bilo dogovorjeno v izjavi Sveta o evropski koaliciji za vajeništva, glej http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/139011.pdf.

nefinančna podpora;

- xv. izboljšanje karierne orientacije in spodbujanje programov vajeništev z ozaveščanjem, usmerjenim na mlade, njihove starše, odrasle učeče se posameznike, ponudnike izobraževanja in usposabljanja, delodajalce in javne službe za zaposlovanje, vključno s koristmi vajeništev za delodajalce in učeče se posameznike;
- xvi. nadaljnji razvoj elementov vajeništva in partnerskega pristopa, kot je predlagan v Prilogi;
- xvii. razprava s sektorskimi socialnimi partnerji o možnih pristopih za okrepitev in razširitev ponudbe na več poklicev, zlasti za tiste sektorje, ki so prispevali k projektom evropskih socialnih partnerjev, tiste, ki so navedeni v programu znanj in spretnosti, in tiste, ki so že sodelovali v sektorskih svetih za znanja in spretnosti.

4) NADALJNE SPREMLJANJE

Svetovalni odbor za poklicno usposabljanje poziva predsedstvo Sveta in Komisijo, naj zagotovita, da bodo možnosti, ki jih ponujajo vajeništva, kar zadeva zmanjšanje brezposelnosti mladih, v celoti upoštevane pri razpravah o politikah zaposlovanja mladih, vključno s pobudo za zaposlovanje mladih, o kateri bo Evropski svet razpravljal decembra 2016.

Poziva tudi prihodnja predsedstva Sveta, naj države članice spodbudijo k obnovitvi in razširitvi njihovih obljub in zavez, ki izhajajo iz izjave Sveta iz leta 2013.¹³

¹³ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/139011.pdf

PRILOGA:

Elementi vajeništev in partnerski pristop

Na podlagi skupne izjave evropskih socialnih partnerjev z dne 30. maja 2016 in elementov iz izjave Sveta iz leta 2013 o evropski koaliciji za vajeništva

ELEMENTI VAJENIŠTEV

1. Sistemi vajeništva zahtevajo jasen in ustrezen regulativni okvir na nacionalni ravni in so odvisni od podjetij, ki lahko za učeče se posameznike zagotovijo prosta mesta za usposabljanje (in možnosti zaposlitve).
2. Kakovostna vajeništva povečujejo posameznikovo zaposljivost in zaposlitvene možnosti s pridobivanjem znanj in spretnosti ter kompetenc, ki so potrebni na trgu dela, ter podpirajo osebni razvoj in omogočajo pridobitev priznanih kvalifikacij.
3. Vajeništva bi morala zajemati raznovrstnejše sektorje in poklice. Zlasti je treba povečati privlačnost in ponudbo vajeništev zunaj sektorjev, s katerimi se tradicionalno povezujejo. Pripraviško usposabljanje za več poklicev bi prispevalo tudi k povečanju zaposljivosti in zaposlitvenih možnosti za vse.
4. Status vajeništev se med državami razlikuje, nanj pa pomembno vplivajo zakonodaja in/ali nacionalnimi sistemi odnosov med delodajalci in delojemalci ter prakse v izobraževanju in usposabljanju. Za vsako vajeništvo bi morale biti v pogodbi jasno navedene pravice in obveznosti delodajalca in vajenca z vidika delovnih pogojev in usposabljanja, vključno z navedbo, kjer je to ustrezno, kako so vajenci vključeni v sistem socialne zaščite.
5. Precejšnji del vajeniškega usposabljanja bi moral potekati na delovnem mestu. Močan dejavnik učenja in usposabljanja na delovnem mestu bi moral dopolnjevati specifična znanja in spretnosti, pridobljene na delovnem mestu, s širšimi, prečnimi in prenosljivimi znanji in spretnostmi, s čimer bi se udeležencem zagotovila možnost prilagajanja spremembam po končanem vajeništvu.
6. Vajenci bi morali prejeti plačilo ali nadomestilo, in sicer glede na stopnjo, ki se uporablja v zadevnem nacionalnem okviru, kjer je to ustrezno, v skladu z minimalnimi nacionalnimi ali sektorskimi zahtevami ali kolektivnimi pogodbami. Poleg tega je treba zagotoviti ustrezno zavezanost vajencev s tem, da se izrazijo koristi, ki jih bodo pridobili z vajeništvom, in sicer z vidika novih kvalifikacij in zaposlitvenih možnosti v prihodnje.
7. Pomembno je, da je vajeništvo zasnovano tako, da je za podjetje stroškovno učinkovito in omogoča donosnost naložb, kar spodbuja in povečuje ponudbo vajeniških mest.
8. Pristop delitve stroškov med podjetji in javnimi organi lahko prispeva k povečanju ponudbe vajeništev in zagotavljanju ustreznih pogojev za vajence. V dobro delujočih sistemih vajeništev se podjetjem naložbe sčasoma povrnejo v smislu izboljšanja znanj in spretnosti zaposlenih in z delno produktivnostjo učečih se posameznikov med usposabljanjem.
9. MSP, vključno z mikro podjetji, so pomembni ponudniki delovnih mest za vajeništva. Za spodbujanje vajeniškega usposabljanja v MSP le-ta potrebujejo ustrezne zunanje podporne službe za usposabljanje, zaposlovanje in administracijo, s čimer dosežejo večjo donosnost svojih naložb.
10. Z večjo vključenostjo socialnih partnerjev in ponudnikov poklicnega izobraževanja in usposabljanja morajo službe za poklicno in drugo svetovanje bolje obveščati o vlogi, ki jo lahko imajo vajeništva pri spodbujanju zaposljivosti in poklicnega napredovanja. Take podporne službe so potrebne tudi v celotnem obdobju vajeništva.

11. Učitelji, izvajalci usposabljanja in mentorji v šolah in podjetjih morajo imeti ustrezno podporo in možnost, da nadgradijo svoja znanja in spretnosti ter kompetence za usposabljanje vajencev v skladu z najsodobnejšimi metodami poučevanja in usposabljanja ter potrebami na trgu dela.
12. Prakso vajeništev je treba razširiti prek meja sekundarnega poklicnega izobraževanja in usposabljanja, tudi z uvedbo vajeništev in načel dualnega sistema učenja pri različnih vrstah in stopnjah izobraževanja, zlasti pri višjem poklicnem izobraževanju in usposabljanju, po potrebi pa tudi pri univerzitetnem izobraževanju.

PARTNERSKI PRISTOP

13. Partnerstva so pogoj za kakovostno poklicno izobraževanje in usposabljanje ter vajeništva z ustreznimi učnimi rezultati.
14. Da bi zadovoljili potrebe trga dela in vajencev, je treba sisteme vajeništev upravljati tako, da zagotavljajo ustrezno upoštevanje potreb po znanjih in spretnostih na trgu dela.
15. Za to je potrebno tesnejše sodelovanje socialnih partnerjev pri načrtovanju, upravljanju in izvajanju programov vajeništev, v skladu z nacionalnimi sistemi odnosov med delodajalci in delojemalci ter praksami v izobraževanju in usposabljanju.
16. Prav tako so potrebna partnerstva z drugimi ustreznimi zainteresiranimi stranmi, kot so, kot je ustrezno, posredniški organi (gospodarske, industrijske in obrtne zbornice, strokovne in sektorske organizacije), ponudniki izobraževanja in usposabljanja, mladinske in študentske organizacije ter lokalni, regionalni in nacionalni organi.